

Janusz Skwarek

Analfabetyzm dorosłych jako jeden z czynników wykluczenia społecznego

Cieszyński Almanach Pedagogiczny 2, 160-171

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Janusz Skwarek

Analfabetyzm dorosłych jako jeden z czynników wykluczenia społecznego

Wstęp

Pojęciem analfabetyzmu określa się brak umiejętności pisania i czytania oraz wykonywania czterech podstawowych działań matematycznych u osób dorosłych, tj. według kryteriów UNESCO – powyżej 15. roku życia. Osoby nieposiadające takiej umiejętności nazywane są analfabetami. We współczesnych wysoko rozwiniętych społeczeństwach przemysłowych jest to zjawisko praktycznie marginalne. Problemem jest jednak występowanie analfabetyzmu wtórnego oraz funkcjonalnego (dotyczącego trudności rozumienia i wykorzystania drukowanych informacji oraz prezentacji graficznych takich jak ikony, wykresy lub diagramy). Chodzi tu o brak zrozumienia treści najprostszych instrukcji lub na przykład brak umiejętności wypełnienia najprostszych formularzy. Problemem jest również analfabetyzm matematyczny, który czyni ludzi niezdolnymi do takich prostych czynności jak sprawdzenie rachunku w kasie sklepowej lub obliczenie własnych podatków. Zwalczenie analfabetyzmu pierwotnego poprzez zapewnienie wszystkim dzieciom podstawowej edukacji przynosi oczekiwane rezultaty, chociaż dla biednych krajów bywa to bardzo kosztowne. Natomiast zjawisko pojawiania się analfabetyzmu wtórnego jest znacznie trudniejsze do opanowania i wymaga upowszechnienia czytelnictwa wśród ogółu ludności. Rozwiązanie tego problemu łączy się z zachęceniem ludzi do korzystania z bibliotek, księgarni oraz czytania prasy.

Pojęcie analfabetyzmu i jego rodzaje

Jednym z interesujących i wieloaspektowych problemów związanych z rozwojem współczesnej kultury jest stopień alfabetyzacji osób dorosłych, czyli

poziom przyswojenia przez ludzi umiejętności czytania, pisania oraz liczenia. Obecnie coraz częściej mówi się o występowaniu zjawiska analfabetyzmu, którego symptomy można zaobserwować we współczesnych społeczeństwach. Niepokojące wydają się przejawy analfabetyzmu wtórnego oraz funkcjonalnego, dotyczącego trudności rozumienia i wykorzystania informacji pisanych oraz prezentacji graficznych. Warto również zwrócić uwagę na analfabetyzm matematyczny, który czyni ludzi niezdolnymi do wykonywania prostych obliczeń potrzebnych w codziennym życiu, czy też analfabetyzm kulturowy, który dotyczy wielorakich związków zachodzących pomiędzy kulturą i naturą człowieka. Wobec tego zjawisko analfabetyzmu dorosłych staje się istotnym zagadnieniem dla badań naukowych w zakresie andragogiki. Można wyróżnić kilka stopni analfabetyzmu: analfabetyzm zupełny, charakteryzujący się całkowitym brakiem umiejętności czytania i pisania, częściowy – czyli półanalfabetyzm, polegający na braku umiejętności pisania przy jednoczesnej zdolności czytania oraz analfabetyzm wtórny, będący wynikiem utraty nabytej wcześniej umiejętności pisania i czytania¹. Obecnie niełatwo jest ocenić skalę analfabetyzmu wtórnego oraz funkcjonalnego (dotyczącego trudności rozumienia i wykorzystania drukowanych informacji oraz prezentacji graficznych takich jak ikony, wykresy lub diagramy), czyli w jaki sposób można zbadać praktyczną niezdolność do posługiwania się słowem pisany. Chodzi tu o brak zrozumienia treści najprostszych instrukcji lub na przykład brak umiejętności wypełnienia najprostszych formularzy². Ważnym aspektem przejawu analfabetyzmu funkcjonalnego jest także poziom umiejętności w zakresie tworzenia tekstów pisanych. Dlatego w badaniach nad analfabetyzmem funkcjonalnym warto uwzględnić nie tylko diagnozę przyczyn niezrozumienia tekstu, ale także kształt współczesnych tekstów pisanych, które wydają się poddawać różnym tendencjom ogólnokulturowym³. Prowadzone w tym zakresie badania przynoszą często zaskakujące wyniki, a odsetek osób, których dotyczy problem analfabetyzmu funkcjonalnego w wysoko rozwiniętych krajach, może sięgać 50% i więcej. Zwalczanie analfabetyzmu pierwotnego poprzez zapewnienie wszystkim dzieciom podstawowej edukacji przynosi oczekiwane rezultaty, natomiast zjawisko pojawiania się analfabetyzmu wtórnego jest znacznie trudniejsze do opanowania i wymaga upowszechnienia czytelnictwa wśród ogółu ludności. Rozwiązanie tego problemu łączy się z zachęceniem ludzi do korzystania z bibliotek, księgarni oraz czytania prasy⁴. Jak podają źródła amerykańskie: „Krajowe badanie umiejętności pisania i czytania wśród dorosłych” – wielka ankieta przeprowadzona przez Krajowe Centrum ds. Statystyki w Edukacji, 14%

¹ A. SKUDRZYK: *Czy zmierzch kultury pisma?* Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005.

² <http://pl.wikipedia.org> [data dostępu: 20.02.2011].

³ A. SKUDRZYK: *Czy zmierzch kultury...*

⁴ <http://pl.wikipedia.org> [data dostępu: 20.02.2011].

dorosłych Amerykanów jest na poziomie „poniżej przeciętnym”, jeżeli chodzi o „poziom zrozumienia prozy” – zdefiniowany jako umiejętność wykorzystania informacji zapisanej maszynowo lub odręcznie, w celu prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, osiągnięcia własnych celów oraz rozwinięcia swojej wiedzy i potencjału. Natomiast poziom „poniżej przeciętny” określa się jako „umiejętność napisania tekstu prostym i konkretnym językiem oraz zrozumienie tekstu pisanego takim językiem”. Przy czym umiejętności grupy dorosłych na tym poziomie wahają się od całkowitego braku umiejętności czytania i pisania tekstów pisanych prozą w języku angielskim, do takich, którzy są w stanie wychwycić prostą informację w krótkim tekście pisanym prozą. Na podstawie wyników „Krajowego badania poziomu umiejętności czytania i pisania wśród dorosłych” z 2003 roku, dotyczącego grupy dorosłych Amerykanów (próba 18 102 respondentów żyjących w zwykłych rodzinach oraz 1156 osadzonych w zakładach karnych), szacuje się, że 12% dorosłych Amerykanów wykazuje zrozumienie tekstu użytkowego poniżej przeciętnej (jest to umiejętność przeczytania i zrozumienia tekstu użytkowego, takiego jak: rozkłady jazdy, instrukcje przyjmowania leków, etykiety na produktach spożywczych itp.). Ponadto szacuje się, że 22% osób dorosłych posiada umiejętności liczenia poniżej przeciętnej (jest to zdolność wykonywania podstawowych działań matematycznych, np.: umiejętność dodawania kwot na wyciągu bankowym). Starsze osoby wypadają gorzej w przeprowadzonym badaniu: 23% osób, które ukończyły 64 lata, wykazywało zrozumienie prozy poniżej przeciętnej, 27% poniżej przeciętnej w zakresie zrozumienia tekstów użytkowych, a 34% poniżej przeciętnej umiejętności liczenia⁵.

Analfabetyzm matematyczny

Problemem jest również analfabetyzm matematyczny, który czyni ludzi niedolnymi do takich prostych czynności, jak sprawdzenie rachunku w kasie sklepowej lub obliczenie własnych podatków. Jest to konsekwencja niedostosowania kulturowego wynikającego z nienadążania za postępem wiedzy, techniki i kultury. Analfabetów matematycznych cechuje skłonność do lekceważenia częstych zbiegów okoliczności. Przywiązują oni nadto dużą wagę do powierzchownych podobieństw, a ignorują ewidentne dane statystyczne⁶. Przykładem konsekwencji analfabetyzmu matematycznego jest również wiara w pseudonaukę. Żenującą jest fakt, że w dobie inżynierii genetycznej, technologii laserowej czy też mikroelektroniki tak wielu dorosłych ludzi wciąż wierzy w karty tarota, moc kryszta-

⁵ M.N. ERIN: *The Sileni Epidemic – The Health Effects of Illiteracy*. „The New England Journal of Medicine” 2006, no. 4(355).

⁶ A. SKUDRZYK: *Czy zmierzch kultury...*

łu lub media zapewniające łączność z zaświatami⁷. Autor zadaje sobie pytanie: dlaczego analfabetyzm matematyczny jest tak bardzo rozpowszechniony nawet wśród osób wykształconych? Jego zdaniem przyczynami takiego zjawiska są: zła edukacja, zahamowania o charakterze psychologicznym oraz błędne wyobrażenia o naturze matematyki. Zdaniem autora przywołanego tekstu częściową winę za słaby poziom nauczania w szkołach podstawowych ponoszą niezbyt kompetentni nauczyciele, którzy nie doceniają znaczenia matematyki. Szkoły podstawowe potrafią na ogół nauczyć podstawowych algorytmów mnożenia i dzielenia, dodawania i odejmowania oraz manipulowania liczbami dziesiętnymi i procentami. Jednak nie uczą efektywnie, kiedy należy dodawać lub odejmować, mnożyć lub dzielić albo jak zamieniać ułamki na liczby dziesiętne i procenty. Szkoda, że zadania arytmetyczne bardzo rzadko łączone są z treściami, które pojawiają się w nauce innych przedmiotów, np.: ile?, jak daleko?, jak długo? itp. Starsi uczniowie boją się również zadań z treścią, ponieważ rzadko byli proszeni o odnajdywanie odpowiedzi na pytania o charakterze ilościowym. Nie uczy się na ogół umiejętności szacowania, poza lekcjami o zaokrągłaniu liczb, a przecież zaokrąglenie i oparte na zdrowym rozsądku szacowanie ma wiele wspólnego ze światem rzeczywistym. Rzadko naucza się rozumowania indukcyjnego oraz badania zjawisk matematycznych poprzez odgadywanie istotnych wartości i reguł. Ta wina leży również po stronie uniwersytetów i szkół pedagogicznych, które nie poświęcają dostatecznie wiele miejsca matematyce w kształceniu przyszłych pedagogów⁸.

Analfabetyzm kulturowy

Rozważania o zjawisku analfabetyzmu wskazują na jeszcze jeden aspekt problemu-poziom kultury społeczeństw. Nieświadomość wartości własnych wytworów kultury czy też brak szacunku do wytworów własnej kultury wskazują na występowanie analfabetyzmu kulturowego. Być może komercjalizacja współczesnej kultury, jej łatwość i powierzchowna atrakcyjność są podłożem takiego zjawiska. Analfabetyzm kulturowy dotyczy więc wielorakich związków zachodzących pomiędzy kulturą i naturą człowieka⁹.

Warto również zastanowić się nad występowaniem problemu, który można by określić jako „analfabetyzm muzyczny”, szczególnie obserwowany wśród współczesnej młodzieży. Nieznajomość gatunków muzycznych, znanych kompozytorów i ich dzieł, czy też podstawowych pojęć związanych z muzyką, jest bolączką młodego pokolenia – np.: niewiedza w zakresie podstawowych definicji muzycznych: co to jest rytm, tonacja, skala czy harmonia itp. Muzyczne piękno

⁷ J.A. PAULOS: *Analfabetyzm matematyczny i jego skutki*. Tłum. J. MIĘKISZ. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005.

⁸ Ibidem.

⁹ A. SKUDRZYK: *Czy zmierzchny kultury...*

polega przede wszystkim nie na tym, co słyszymy, ale na tym, co ukryte jest w muzycznej strukturze, ponieważ muzyka wpływa pozytywnie na ludzką duszę i czyni ją doskonalszą. Ciekawe wnioski formułuje Anna Brożek w swojej książce *Symetria w muzyce*. Okazuje się, że istnieją pewne uniwersalne zasady, które rządzą całym dorobkiem kultury ludzkiej. Zdaniem autorki ludzkie poznanie, działanie i ludzka wiedza są dziełami podobnych umysłów. Dlatego wciąż odnajduje się tak wiele analogii pomiędzy zupełnie, zdawałoby się, odległymi dziedzinami kultury ludzkiej, jak choćby nauka i sztuka. Autorka formułuje kilka kluczowych umiejętności potrzebnych w życiu człowieka. Po pierwsze, ważna jest zdolność do odczytywania świata, ponieważ od takiej uporządkowanej percepcji świata, od widzenia, słyszenia i czucia bierze swój początek nauka. Kolejną specyficzną umiejętnością człowieka jest zdolność do tworzenia, a więc umiejętność wykorzystania powstałych w umysłach modeli w twórczości ludzkiej. Trzecią umiejętnością kluczową być może w życiu człowieka jest zdolność do wartościowania, a przede wszystkim umiłowania piękna, porządku i doskonałości¹⁰.

Dzisiaj jakość życia człowieka można łączyć również z uczestnictwem każdego z nas w kulturze. Moja osobista przygoda życiowa z muzyką odmieniła mój sposób patrzenia na życie. Piękno jest jedną z wartości w życiu człowieka, a muzyka wpływa pozytywnie na psychikę człowieka i estetykę jego życia¹¹.

Prezentacja wyników badań własnych

Zjawisko występowania analfabetyzmu wśród osób osadzonych w zakładach karnych

Aby dokonać analizy występowania zjawiska analfabetyzmu wśród dorosłych, podjęto próbę porównania wyników testu kończącego klasę VI szkoły podstawowej „Pszczoły i miody”, które uzyskali osadzeni w zakładach karnych na Lubelszczyźnie (w Zamościu oraz we Włodawie) z wynikami szóstoklasistów piszących test w 2006 roku. Istotnym celem badania było sprawdzenie, które umiejętności w zakresie podstawowego poziomu alfabetyzacji sprawiały osadzonym największą trudność.

Sprawdzian w 2006 roku pisało w Polsce około 465 tys. uczniów klas VI, natomiast na przełomie 2007 i 2008 roku podobny test w zakładach karnych roz-

¹⁰ A. BROŻEK: *Symetria w muzyce, czyli o pierwiastku racjonalnym w komponowaniu dzieł muzycznych*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Byblos, 2004.

¹¹ J. SKWAREK: *Zjawisko analfabetyzmu dorosłych we współczesnym świecie*. W: „Zamojskie Studia i Materiały”. Seria: *Pedagogika*. Z. 1 (26). Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, 2008.

wiążywało 400 osadzonych. Dane dotyczące wyników testów szóstoklasistów zostały udostępnione przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną (OKE) w Krakowie, natomiast rezultaty testów przeprowadzonych wśród osadzonych są wynikiem badań własnych.

Podstawowe dane statystyczne o wynikach sprawdzianu

Arkuszy standardowy pod tytułem „Pszczoly i miody” zawiera 25 zadań. Za rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 40 punktów. Zadania sprawdzały umiejętności z pięciu standardów: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji i wykorzystanie wiedzy w praktyce.

Tabela 1

Podstawowe statystyki

Dane	Osadzeni	Uczniowie
Liczba piszących	400	464807
Średnia w punktach	16,5	25,3
Średnia w procentach	41,3	61,3
Mediana	16	26
Dominanta	9	33

Statystyczny uczeń klasy VI rozwiązujący zadania arkusza standardowego uzyskał na sprawdzianie 25,3 punktów na 40 możliwych, czyli 61,3% punktów. Wynik środkowego ucznia rozkładu uporządkowanego malejąco (mediana) wynosi 26 punktów, a najczęstszy wynik (dominanta) ucznia to 33 punkty. Statystyczna osoba, pisząca test w zakładach karnych, uzyskała 16,5 punktów na 40 możliwych, czyli 41,3% punktów. Jest to wynik o 20% punktów niższy od wyniku uczniowskiego. Wynik środkowy (mediana) wynosi 16 punktów, a najczęstszy wynik (dominanta) to 9 punktów (zob. tabela 1).

Histogramy wyników testu „Pszczoly i miody”, czyli wykresy częstości występowania danej liczby punktów, mają zupełnie różne kształty dla osadzonych i dla populacji szóstoklasistów (wykres 1).

Rozkład danych wskazuje na zdecydowane przesunięcie wyników osób osadzonych, w stronę wartości niskich w porównaniu z osiągnięciami uczniów. Większość piszących test w zakładach karnych osiągała wynik do 22 punktów, druga grupa od 23 do 30 punktów, a tylko nieliczni przekroczyli wartość 30 punktów. Kształt histogramu wyników uczniowskich sugeruje również rozkład dwumodalny wyników sprawdzianu: jeden „wierzchołek” – przy medianie (26 punktów), drugi natomiast znajduje się przy modalnej (33 punkty).

Wykres 1

Histogramy wyników uczniów i osadzonych

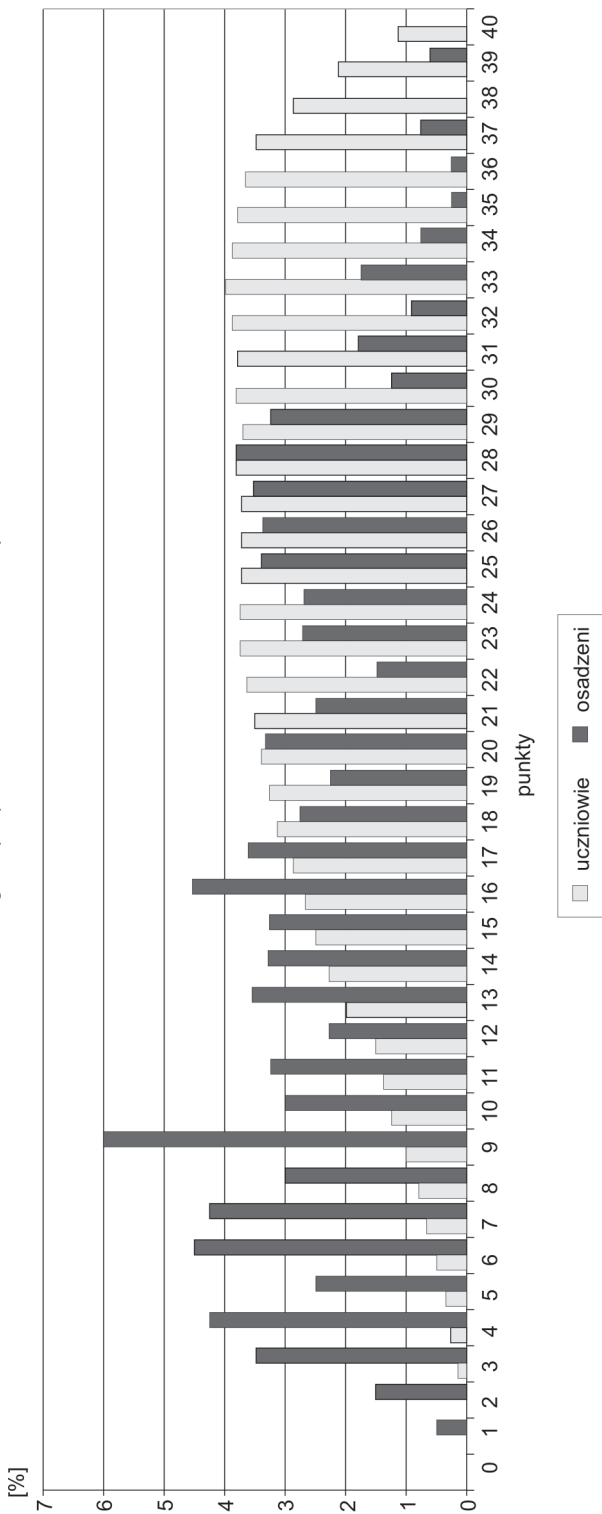

Tabela 2

Osiągnięcia punktowe w procentach według standardów

Sprawdzane obszary standardów	Maksimum punktów	Osadzeni	Uczniowie
		procent	
Czytanie	10	61,5	76,6
Pisanie	10	25,0	68,5
Rozumowanie	8	44,3	55,6
Korzystanie z informacji	4	39,7	60,6
Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	8	36,6	49,2

Analizując wyniki według standardów (tabela 2), należy stwierdzić, że osadzeni nie opanowali na poziomie zadowalającym (który przyjęto na poziomie 70%) żadnego standardu. Na poziomie koniecznym, za który przyjęto uzyskanie co najmniej 50% punktów, opanowali jedynie czytanie, uzyskując 61,5% punktów. Uczniowie opanowali na poziomie zadowalającym (powyżej 70%) umiejętności z obszaru czytanie, uzyskując ogółem 76,6% punktów możliwych do uzyskania. Na poziomie koniecznym, za który przyjęto uzyskanie co najmniej 50% punktów, opanowali trzy kolejne umiejętności: pisanie (68,5%), rozumowanie (55,6%) i korzystanie z informacji (60,6%). Natomiast wykorzystywanie wiedzy w praktyce sprawdzane zadaniami matematycznymi uczniowie opanowali najsłabiej, uzyskując średnio zaledwie 49,2% punktów możliwych do uzyskania (por. tabela 2).

Poziom wykonania zadań

Test składał się z 25 zadań. Zadania od 1 do 20 były zadaniami zamkniętymi, w których należało wybrać jedną z czterech odpowiedzi, natomiast zadania od 21 do 25 miały charakter otwarty. Na poziomie zadowalającym (powyżej 70%) osadzeni rozwiązali dwa zadania: 2 i 17 (wykres 2).

Uczniowie potrafili na poziomie zadowalającym rozwiązać 8 z 25 zadań. Zadanie 17 sprawdzało umiejętność odczytania kierunku geograficznego, a zadanie 2 – odczytywanie informacji z tekstu popularnonaukowego. W tych zadaniach również osiągnęli taki poziom. Na poziomie koniecznym (powyżej 50%) piszący w zakładach karnych rozwiązali 11 zadań, a z 12 zadań osadzeni otrzymali poniżej 50% punktów. Można stwierdzić, że umiejętności badane tymi 12 zadaniami nie nabyli nawet w zakresie wiedzy koniecznej do dalszej edukacji (wykres 2).

Wyniki testu są często przedstawiane na skali staninowej (standardowej dziewiątki). Skala staninowa stosowana w pomiarze dydaktycznym odpowiada na pytanie, jaką pozycję zajmuje wynik osiągnięty przez ucznia, szkołę na tle

wyników osiągniętych przez całą badaną populację. Skala staninowa wprowadza 9 przedziałów wyników. Tabela 3 przedstawia, jaka wyrażona procentowo liczba wyników ułożonych rosnąco wypada w określonym przedziale.

Wykres 2

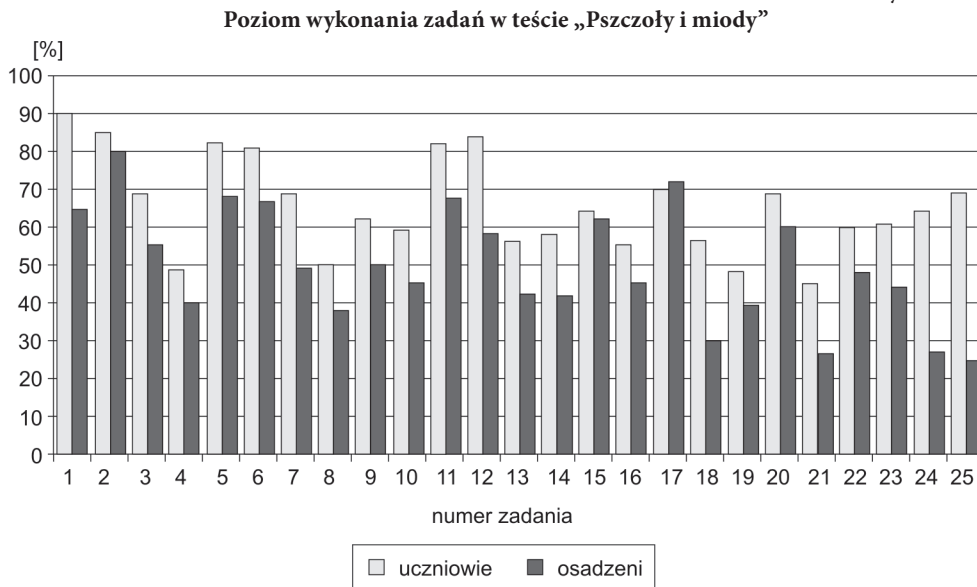

Tabela 3

Wyniki testów – skala staninowa

Nazwa stanina	Procent wyników zawarty w przedziale	Obszar wyników	Procent wyników zawarty w obszarze
1 – najniższy	4	Niskich	23
2 – bardzo niski	7		
3 – niski	12		
4 – niżej średni	17	Średnich	54
5 – średni	20		
6 – wyżej średni	17		
7 – wysoki	12	Wysokich	23
8 – bardzo wysoki	7		
9 – najwyższy	4		

Przedziały punktowe i procentowe piszących test „Pszczoły i miody” według rang skali staninowej oraz w obszarze wyników niskich, średnich i wysokich zawiera tabela 4.

Tabela 4

Odsetek piszących według pozycji skali standardowej dziewiątki

Nazwa stanina	Przedziały punktów	Procent uczniów	Procent osadzonych	Obszar wyników	Procent uczniów	Procent osadzonych
1 – najniższy	0 do 9	3,7	33,0	niskich	23,8	59,8
2 – bardzo niski	10 do 13	6,5	9,25			
3 – niski	14 do 18	13,6	17,5			
4 – niżej średni	19 do 23	17,6	12,25	średnich	55,2	37,8
5 – średni	24 do 29	22,2	19,75			
6 – wyżej średni	30 do 33	15,4	5,75			
7 – wysoki	34 do 36	11,5	1,25	wysokich	21,0	2,5
8 – bardzo wysoki	37 do 38	6,3	0,75			
9 – najwyższy	37 do 38	6,3	0,75			

Ponad połowa osadzonych (59,8%) osiągnęła wyniki w zakresie rezultatów niskich, uczniów takich było, zgodnie z zasadą tworzenia skali staninowej, 23,8%. Przyjmuje się, że osiągający wynik niski nie opanowali wiedzy badanej testem w zakresie wystarczającym do kontynuacji nauki bez efektywnej, dodatkowej pomocy.

Podsumowanie

Na podstawie uzyskanych danych empirycznych, dotyczących rezultatów przeprowadzonych testów kompetencji, można stwierdzić, że:

1. Występuje zdecydowane przesunięcie wyników osób osadzonych w zakładach karnych, w stronę wartości niskich w porównaniu z osiągnięciami uczniów. Ponad połowa osadzonych (59,8%) osiągnęła wyniki w obszarze rezultatów niskich (uczniów z takim wynikiem było, zgodnie z zasadą tworzenia skali staninowej, 23,8%). Przyjmuje się, że osoby osiągające wynik niski, nie opanowały wiedzy badanej testem w zakresie wystarczającym do kontynuacji nauki bez efektywnej, dodatkowej pomocy.

2. Osadzeni nie opanowali na poziomie zadowalającym (który przyjęto na poziomie 70%) żadnego standardu kompetencji edukacyjnych. Na poziomie koniecznym, za który przyjęto uzyskanie co najmniej 50% punktów, opanowali jedynie czytanie, uzyskując 61,5% punktu.

Biorąc pod uwagę zaobserwowane zjawisko występowania poważnych braków w zakresie poziomu posiadanej wiedzy i umiejętności u badanych osób, wydaje się konieczne objąć tę grupę dorosłych systemem edukacji ustawicznej i uwzględnić takie cele kształcenia, jak:

1. Uczenie umiejętności „uczenia się”.
2. Opanowanie nowoczesnych technologii informacyjnych.
3. Uczenie myślenia: niekonwencjonalnego, śmiałego, alternatywnego, twórczego oraz rozwiązywania problemów praktycznych.
4. Opanowanie i rozwijanie umiejętności komunikowania się i współpracy z ludźmi (w tym także umiejętności zachowywania się w sytuacjach konfliktowych – negocjowania).
5. Uczenie jak być człowiekiem „autorskim”, wspomaganie pozytywnej indywidualizacji życiowej człowieka.
6. Zdobywanie umiejętności poszukiwania pracy.
7. Podtrzymywanie i rozwijanie polskiej tożsamości kulturowej¹².

¹² R. GUTOWSKI: *Edukacja dorosłych w Polsce wobec bezrobocia kryzysu i przemian*. W: *Edukacja dorosłych wobec przemian społeczno-gospodarczych i kulturalno-oświatowych kraju*. Red. B. DYŁAK, G. RAJ. Warszawa: Wydawnictwo Leliwa, 1998.

Janusz Skwarek

Adult Illiteracy as One of the Factor of Social Exclusion

Summary

The above article is concerned with the problem of illiteracy, which can be observed in contemporary societies. The article concentrates on the issue of secondary and functional illiteracy, which means difficulty in understanding and applying written information and graphic representations. Attention should also be drawn to mathematical illiteracy, which makes people unable to do simple calculations, necessary in everyday life, or cultural illiteracy, which concerns various relations between culture and the human nature. This article presents the results of the Author's research which concerning the level of educational competence of prisoners.

Key words: adult illiteracy, social exclusion, illiteracy, secondary and functional illiteracy, mathematical illiteracy, cultural illiteracy, education

Janusz Skwarek

Analphabetismus der Erwachsenen als einer der Sozialausgrenzungsfaktoren

Zusammenfassung

Im vorliegenden Artikel erscheint das Problem des in gegenwärtigen Gesellschaften auftretenden Analphabetismus, der als einer der Faktoren der sozialen Ausgrenzung gilt. Behandelt werden der sekundäre und der funktionale Analphabetismus, der gewisse Schwierigkeiten mit dem Verstehen und mit der Ausnutzung von geschriebenen Informationen und graphischen

Darstellungen bedeutet. Beachtenswert sind hier auch: der mathematische Analphabetismus, in dessen Folge manche Personen nicht im Stande sind, einfache im täglichen Leben nützliche Berechnungen zu machen, oder der Kulturanalphabetismus, der verschiedenerelei Zusammenhänge zwischen der Kultur und der menschlichen Natur betrifft. Der Verfasser präsentiert manche Ergebnisse der von ihm selbst durchgeführten Untersuchungen über den Stand der Bildungsfähigkeiten der erwachsenen Gefängnisinsassen.

Schlüsselwörter: Analphabetismus der Erwachsenen, soziale Ausgrenzung, sekundärer und funktionaler Analphabetismus, mathematischer Analphabetismus, Kulturanalphabetismus, Bildung